

Den historiske rute 8

Svar på spørgsmål 7:

C: Udnævnelsesbrev

De skovklædte bakker var velegnede rammer for folkemøder, og selv om træerne endnu var små, benyttede talerne ofte de store ord. Harme og vrede dirrede i luften, når tilhørerne lyttede til talernes stærke utilfredshed med, at grundloven ikke gav dem de rettigheder, de havde forventet.

Grundlovsmøder.

En annonce for grundlovsmødet i 1882 - underskrevet af en række af egnens bedste mænd - afspejler tydeligt denne utilfredshed med demokratiet: *"Undertegnede tillader sig hermed at indbyde til et Folkemøde ved Frederik den syvendes Mindestøtte paa Krunde-rup Bjerge Grundlovsdagen den 5. juni, Eftermiddag kl. 3, for at Venner af den folkelige Sag kunne oplives og styrkes til at bære de Kaar frem, som vor fri Forfatning hjemler det danske Folk"*

Bondestanden var styrket økonomisk gennem andelsbevægelsen og åndeligt gennem højskolerne, og de var nu rede til at kæmpe for deres rettigheder. De følte, at der ved Danmarks Riges Grundlov nu omsider var indført frihed, demokrati og ytringsfrihed.

Folkestyre.

Men sådan skulle det åbenbart ikke være. Den forsamling, der havde fået til opgave at udarbejde forslaget til den nye forfatning i 1849, bestod af 152 mænd, og de kom tydeligt til at sætte deres præg på Grundloven. Det var bl.a. kun udvalgte grupper af befolkningen, der skulle have valgret. Man frygtede, at folket ville få for stor magt, så derfor var der ingen valgret til *fruentimmere, folkehold, forbrydere, fjolser og fattige*.

Det skelsættende ved Grundloven var, at det enevældige monarki blev erstattet af et folkevalgt styre. Da det jo sandt at sige var lidt af en omvæltning, kom den lovgivende forsamling – kaldet Rigsdagen - til at bestå af to kamre: Landstinget, der som førstekammer var en slags "overhus", der skulle bevare stabilitet og kontinuitet og danne en moderne konservativ modvægt til det andet kammer: Folketinget, som til gengæld skulle stå for reformholdige impulser i lovgivningsarbejdet.

Landstinget.

Antallet af medlemmer i Landstinget var fastsat til 51 og blev valgt ved indirekte valg via et valgmandssystem. Valgret havde alle uberygtede mænd over 30 år med egen husstand, der ikke modtog eller havde modtaget fattigunderstøttelse, og da den gennemsnitlige levealder var relativ lav, var det således kun en ret beskeden del af befolkningen der havde valgret.

Men der var endnu færre, der kunne stille op til valget, for man skulle være fyldt 40 år og have en årsindtægt på mindst 1.200 rigsdaler eller betale minimum 200 rigsdaler i skat, så det var reelt kun midaldrende mænd fra den højere middelklasse og overklassen, der var valgbar.

Folketinget.

Antallet af medlemmer i Folketinget var 100 og blev valgt ved direkte valg efter de samme regler som til Landstinget. Pudsigt nok kunne man nøjes med at være fyldt 25 år, hvis man skulle opstilles til valget, hvorimod man jo skulle være fyldt 30 år for at være stemmeberettiget. Man var valgt til Folketinget for 3 år, hvorimod valgperioden til Landstinget var 8 år.

Ændring af grundloven.

Efter tabet af Sønderjylland i 1864 var der blandt venstrefolkene en vis forventning om, at grundloven blev ændret, så den i højere grad imødekom kravet om reelt folkestyre. Men kongen og hans konservative embedsmandsregering ville have en forfatning, der bevarede den indskrænkede valgret til Landstinget. Resultatet blev, at grundloven fra 1866 – den såkaldte "gennemsete Grundlov" næsten ord-

ret var identisk med Junigrundloven. Kun Landstingets sammensætning og valg måde blev ændret, *"så de privilegerede sikredes mod ethvert tænkeligt angreb fra ubemidlede, vadmelsklædte vælgere"*.

Antallet af medlemmer i Landstinget blev ganske vist udvidet til 66, men 12 af dem skulle udnævnes af kongen på livstid, og valget af de øvrige medlemmer skete fortsat indirekte gennem valgmænd, efter et sindrigt system. De 1.000 rigeste mænd havde en afgørende indflydelse på udpegningen af medlemmer til 45 af pladserne samtidig med, at de også deltog i valgene af de øvrige valgmænd.

Demokratiet havde således stadig trange kår og gav næring til fortsat utilfredshed blandt venstrebønderne, for det var stadig kongen, der sammensatte regeringen.

Systemskiftet.

Den mangeårige forfatningskamp blev først afsluttet ved regeringsdannelsen den 24. juli 1901. Her blev der omsider indført folketingsparlamentarisme, som betød, at ingen regering måtte have et flertal imod sig i Folketinget, og dermed var det slut med kongevalgte regeringer. Systemskiftet resulterede i, at det konservative parti Højre, der havde siddet på magten siden 1865, måtte overlade regeringsmagten til bondepartiet Venstre.

Det var også slut med afstemningsmåden. Før skulle man møde op på torvet i den nærmeste større by og stemme på en kandidat ved at række hånden i vejret. Kun hvis der var tvivl, skulle afstemningen foregå skriftligt, men alle og enhver måtte se, hvem man havde stemt på. Det var først ved systemskiftet, at afstemningen blev hemmelig.

Men det var stadig mændene der bestemte. I 1908 efter mange års kamp opnåede kvinderne ret til at stemme ved kommunalvalget, men først i 1915 lykkedes det kvinderne at opnå stemmeret til Rigsdagen.

Det var først ved grundlovsændringen i 1953, man afskaffede Landstinget.

Spørgsmål 8:

Hvad er et parlament?

A: En lovgivende forsamling,

B: En international domstol,

C: Et lands øverste juridiske myndighed.

Svaret finder du på næste informationstavle

Støttet af Fødevarerministeriet og EU	
Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri	Landdistrikter.dk
Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne	Danmark og EU investerer i landdistrikterne.
Gennem LAG Holstebro	
HEDESELSKABET	
 Friluftsrådet Tips- og Lottomidler til friluftslivet	JYSKE BANK
FÆRCH FONDEN	NORDEA FONDEN
 Ringkjøbing Landbobank www.landbobanken.dk	Tilsted COM
 Holstebro Kommune	